Ord og uttrykk fra hørselsområdet
Oversetting til tegnspråk

Prosjektnummer 2011/3/0164

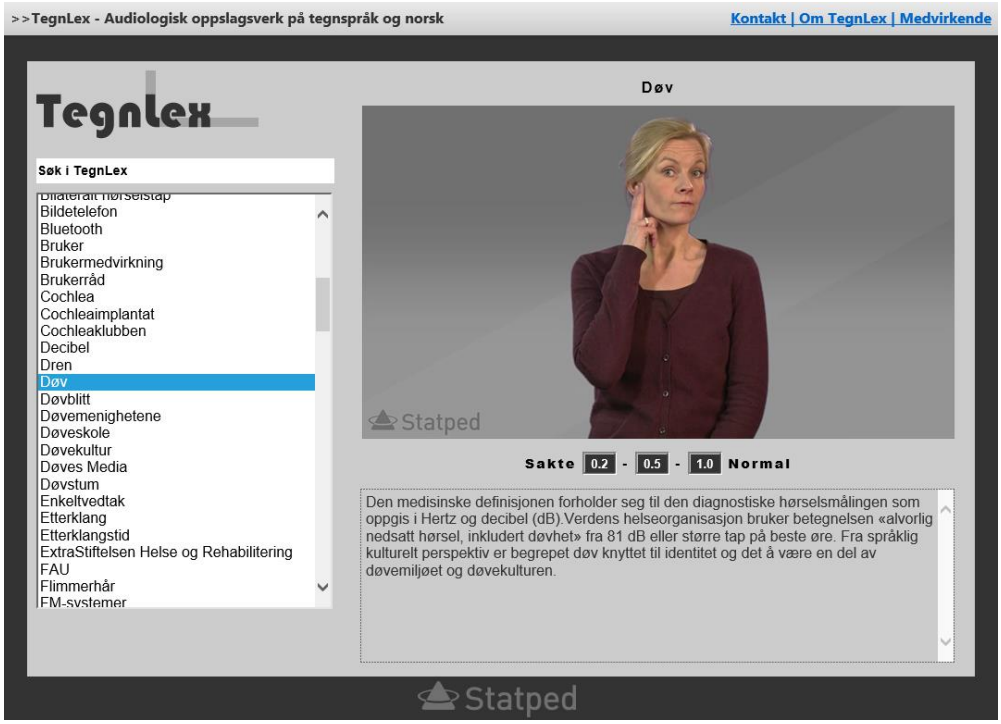

Prosjektleder: Sissel Berg Sandåker
Prosjektmedarbeidere: Marianne Bjerg, Randi Margrethe Høidahl, Cathrine Stensrud, Unni Line Ottersen og Sissel Berg Sandåker
Leder av styringsgruppa: Elisabeth Mikkelsen
Medlem av styringsgruppa: Gudmund Eikli

Prosjektet er finansiert av Extrastiftelsen Helse og rehabilitering gjennom Norges Døveforbund. Prosjektet er gjennomført av Statped.

NORGES DØVEFORBUND

Prosjektet er støttet av ExtraStiftelsen Helse og Rehabilitering med EXTRA-midler

Statped

Innhold

Forord 3
Sammendrag 4
Kap 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetning 4
Bakgrunn 4
Målsetning og målgruppe 5
Kap 2. Prosjektgjennomføring 5
2.1 Revidering og bearbeiding av eksisterende ordliste på norsk 5
2.2 Oversetting av ordlista til tegnspråk 5
2.3 Produksjon av videoklipp 6
2.4 Utvikling av nettside 6
Kap 3. Resultater og resultatvurdering 6
Kap 4. Oppsummering 7

Forord

Da prosjektgruppa startet arbeidet, var vi fulle av ideer og visjoner for hva dette skulle bli. Underveis oppsto det flere faglige og praktiske utfordringer. Prosjektet er kommet i mål takket være stor utholdenhet hos noen få og stor raushet hos en rekke personer som på hvert sitt vis har bidratt. Tittelen på prosjektet var «Ord og uttrykk fra hørselsområdet. Oversetting til tegnspråk». Da vi skulle finne navn til nettsiden som skulle lages, ønsket vi et kortere og lettere navn og valgte «Tegnlex». Mange fortjener stor takk for at Tegnlex nå er blitt en faglig god nettside som er lett å bruke, på www.statped.no/tegnlex.

Revideringen av den norske versjonen av ordlista ble gjennomført av Unni Line Ottersen og undertegnede. Tusen takk til Unni som holdt tak i dette og bidro med sin sterke faglighet i dette arbeidet, som ble langt mer omfattende enn vi var forberedt på. En takk også til Marianne Bjerg og Randi M. Høidahl. I oversettelsesarbeidet kom de med mange innspill som tvang oss til nye revideringer av tekster. Andre kollegaer i Statped sørøst har også kommet med tips og innspill.

Oversettelsesarbeidet er det i første rekke Marianne Bjerg og Randi Margrete Høidahl som skal ha æren for. Vi var også så heldige å få leie inn Cathrine Stensrud fra Signo i den mest intense oversettelsesfasen. Disse tre stilte store krav til eget arbeid og til kvaliteten på det de skulle levere. De sørget for at det tegnspråklige ble ivaretatt på en faglig solid måte. De fungerer også som språkmodeller på www.statped.no/tegnlex. Jeg var hele tiden trygg på at oversettelsesarbeidet var i de beste hender.

For å kvalitetssikre oversettelsene ønsket vi et samarbeid med fagpersoner med kombinasjonen av tegnspråk- og norskkompetanse, hørselsfaglig kompetanse og oversetterkompetanse. Charlotte Helene Agerup, Line Beate Tveit og Aud-Karin Stangvik bidro med sin sterke fagkompetanse. De ble gode sparringspartnere for Marianne Bjerg, Randi M. Høidahl og Cathrine Stensrud i arbeidet. Tone Ervik gjorde en utmerket jobb med kamera og klipp. Webprogrammering og design kan vi takke Henning Andersen for. Han var kreativ og løsningsorientert, og så mange muligheter. Hans leder Olle Eriksen har hele veien deltatt og lagt til rette for god utvikling i prosjektet. Gudmund Eikli og Elisabeth Mikkelsen har sittet i styringsgruppa og har bidratt med nyttige innspill. I oppstarten av prosjektet fikk vi gode tips av Torill Ringsø, på bakgrunn av hennes erfaring med oversettelsesarbeid. Tolkene i Statped har også bidratt.

Det har vært faglig utviklende og en stor glede å samarbeide med dere. Tusen takk til dere alle!

Jeg ønsker også å få rette en takk til Extrastiftelsen Helse og rehabilitering som har finansiert prosjektet sammen med Statped. Norges Døveforbund som var søkerinstans og partner i prosjektet, skal ha stor takk for godt samarbeid. Til sist og ikke minst vil jeg takke min leder Lise Kristoffersen, som har lagt til rette for å gjennomføre prosjektet.

Det har til tider vært krevende både for meg og andre involverte å kombinere prosjektarbeidet med andre oppgaver i hverdagen. Når jeg nå ser resultatet, tenker jeg at det var verdt strevet. Jeg håper mange vil oppleve Tegnlex som et nyttig oppslagsverk og ha glede og nytte av den. Jeg er glad for at det nå finnes et oppslagsverk på hørselsfagfeltet på tegnspråk.

Sissel Berg Sandåker
prosjektleder, Statped

Sammendrag

Tegnlex er et oppslagsverk innen fagområdet hørsel. Dette oppslagsverket er nyttig for alle som ønsker å forstå ord og faguttrykk på fagområdet hørsel. Det er en lett tilgjengelig nettside på tegnspråk og i norsk tekst.

Prosjektet er finansiert av Extrastiftelsen Helse og rehabilitering gjennom Norges Døveforbund. Prosjektet er gjennomført av Statped.

Kap 1. Bakgrunn for prosjektet og målsetning

Bakgrunn

«Ord og uttrykk fra hørselsområdet» er en ordliste som ble laget på 1990-tallet ved tidligere Nedre Gausen kompetansesenter, nå en del av Statped sørøst. Det var en samling begreper fra fagområdet hørsel. Samlingen inneholdt ord og uttrykk hentet fra mange ulike fag, som pedagogikk, jus, medisin, sosiologi og lingvistikk. Begrepene har det til felles at de ble benyttet innenfor hørselsfagfeltet.

Bakgrunnen for at samlingen ble laget var at det virket som om mange kunne ha nytte av den, blant annet foresatte og fagfolk innenfor hørselsområdet. En alfabetisk ordnet oversikt med forklaringer på faglige begreper kunne være en effektiv måte å formidle informasjon om fagfeltet og dets egenart på. Deretter ble ordlista først og fremst brukt i papirformat på senteret og i senterets region. I 2005 ble den lagt ut på nettet og ble tilgjengelig for alle via Statpeds hjemmesider.

I 2005-2006 gjennomførte Skådalen kompetansesenter via Norges Døveforbund et prosjekt finansiert av *Helse og rehabilitering*, kalt *Fremmedspråklige og "Se mitt språk"*[1]. Målet med prosjektet var å tilpasse undervisningsmateriell og metoder i Se mitt språk til minoritetsspråklige deltakere. Se mitt språk er et tegnspråkopplæringsprogram for foresatte. En del av dette prosjektet gikk ut på å oversette ordlista som var utviklet ved Nedre Gausen kompetansesenter, til engelsk, arabisk og urdu. Ordlista fantes imidlertid ikke på tegnspråk, noe vi mente var et uheldig paradoks. Med tanke på tematikk i begrepssamlingen, de etterspørsler som var registrert og det fokus som det har vært og er på tegnspråk[2], burde forklaringene i ordlista også være tilgjengelig på tegnspråk.

I et demokratiseringsperspektiv var det ikke tilfredsstillende at en ordliste med begreper fra hørselsfagfeltet ikke var tilgjengelig på førstespråket til mange av dem som kunne finne ordlista relevant.

Prosjektgruppa ønsket at den kunnskapen som lå i ordlista, skulle være tilgjengelig for alle. Dette er i tråd med et overordnet mål om å skape et inkluderende samfunn.

Begrepssamlingen er noe mer enn en ordliste. Det var et ønske om å utvikle forklaringer av faguttrykk, slik at ordlista i praksis skulle bli noe mer i retning av et leksikon. Dette førte også til at prosjektgruppa valgte å kalle nettsiden som ble utviklet for Tegnlex. Ideen var at det skulle være et leksikon på tegnspråk, innenfor fagfeltet hørsel.

---

[1] Prosjektnummer 2004/1/0349

[2] Jf. St.meld. nr 35 (2007-08) – *Mål og meining* og Nordisk råds arbeid for anerkjennelse av tegnspråk i Norden.

Målsetning og målgruppe
En overordnet målsetting for prosjektet var å gjøre ordlista lett tilgjengelig på norsk og tegnspråk, slik at alle har en likeverdig mulighet til å bli kjent med og forstå ord og faguttrykk fra hørselsfagfeltet.

Dette skulle oppnås ved følgende delmål:

- Lage en tegnspråkversjon av ei revidert ordliste, med forklaringer av ord og faguttrykk fra hørselsområdet.
- Gjøre ordlista med forklaringer på tegnspråk tilgjengelig for alle på internett, på en enkel og brukervennlig måte.

Målgruppe for tegnspråkversjonen av ordlista er:

- Tegnspråklige
- Miljøer hvor tegnspråket er i bruk
- Andre som er interessert i tegnspråk og hørselsfagfeltet
- Fagpersoner i ulike fagmiljøer og hjelpeinstanser
- Alle som ønsker å forstå ord og faguttrykk på fagområdet hørsel

Kap 2. Prosjektgjennomføring

2.1 Revidering og bearbeiding av eksisterende ordliste på norsk

Uavhengig av dette prosjektet forelå det en ordliste på norsk, som var oversatt til engelsk, arabisk og urdu. Denne ordlista var moden for revidering slik at begrepene skulle bli i tråd med gjeldende begrepsbruk, både på hørselsfagfeltet og i samfunnet for øvrig.

Prosjektgruppa ønsket å holde ordvalg og språk i en folkelig form og samtidig bevare fagligheten i tekstene. Det ble sendt ut en invitasjon til ulike organisasjoner til å komme med innspill til ordlista, men det var få tilbakemeldinger på dette. Kollegaer i Statped ble involvert i deler av dette arbeidet og var alltid imøtekommende til å diskutere og finne ut av ulike problemstillinger.

2.2 Oversetting av ordlista til tegnspråk

En arbeidskrevende del av prosjektet var å oversette den norske versjonen til tegnspråk. Det var altså ikke en ren ordliste hvor arbeidet var å vise tegnene for de norske oppslagsordene. Det var forklaringene av ord og begreper som skulle oversettes.

Mange av de aktuelle ordene var utfordrende å finne gode oversettelser til. Prosjektgruppa støtte på spørsmål som: Hvordan oversetter vi «lyse toner» til tegnspråk? Hvis man hverken har hørt lyse eller mørke toner, vil det kanskje være meningsløst å beskrive en tone som lys eller mørk. Hvilke andre måter går det da an å beskrive dette på? Dette og andre spørsmål ga opphav til mange gode diskusjoner. Prosjektgruppa håper vi har løst denne og andre utfordringer på en måte som framstår som meningsfull for folk som vil benytte oppslagsverket Tegnlex.

Oversettelsesarbeidet var tid- og kompetansekrevende. Det var behov for kombinasjonen av norsk- og tegnspråkkompetanse, hørselsfaglig kompetanse og oversetterkompetanse. Det

var viktig for prosjektgruppa å få kvalitetssikring av arbeidet. Prosjektet var helt avhengig av samarbeid med gode fagmiljøer.

2.3 Produksjon av videoklipp

Da arbeidet med prosjektet startet, var planen å innrede et studio i Holmestrand. Det viste seg at selve filmingen var mer utfordrende og krevde mer kompetanse enn prosjektgruppa hadde forutsett. Prosjektet var da så heldig å få tilgang til studio i Statped midt. Der var det også tilgang til tegnspråkkompetanse og oversetterfaglig kompetanse. Det ble gjennomførte prøveopptak av alle oversettelser i Holmestrand. Opptakene som er benyttet i Tegnlex, er i sin helhet filmet, klippet og redigert av Statped ALT-Trondheim[3].

2.4 Utvikling av nettside

Målet var å gjøre ord og uttrykk på hørselsfagfeltet tilgjengelig på tegnspråk for alle. Ønsket var derfor å utvikle en nettside. På www.statped.no/tegnlex ligger nå alle videokuttene med forklaringer på tegnspråk sammen med den norske teksten. Lista er alfabetisk ordnet, søkbar og klikkbar.

Det er Statped ALT-Trondheim som har stått for utviklingen av web-løsning. Prosjektleder og prosjektmedarbeidere har vært involvert i diskusjoner omkring layout og funksjonalitet. Det er Henning Andersen og Olle Eriksen som har utviklet den tekniske løsningen.

Kap 3. Resultater og resultatvurdering

Nettsiden www.statped.no/tegnlex er etter prosjektgruppas vurdering blitt en funksjonelt god side, og den er estetisk fin for øyet. Det er lagt vekt på ryddighet, tilgjengelighet, funksjonalitet og et godt visuelt uttrykk.

Det er lagt ned et betydelig arbeid i å oppdatere og utvikle ordlista, slik at utgangspunktet for oversettelsesarbeidet skulle være begrep som er aktuelle. Det ble foretatt en gjennomgang hvor enkelte begreper ble strøket og en rekke nye begreper ble lagt til. Arbeidet med oversettelsen påvirket den norske versjonen. Det var et tett samarbeid mellom personene som deltok i de ulike fasene i prosjektet. Dette gjorde det mulig å utnytte det unike ved de to språkene slik at kvaliteten på sluttproduktet ble bedre, både på norsk og tegnspråk.

Det ble gjort en rekke valg når det kom til utformingen av siden. Skulle den norske teksten være synlig mens den tegnspråklige framstillingen ble vist fram? Skulle begrepet stå i bildet? Skulle vi ha et område på skjermen hvor det var mulighet for visualiseringer av det enkelte tema? Nå gjenstår det å se om valgene som ble gjort, har bidratt til best mulig kvalitet på siden. Håpet er at alle som bruker www.statped.no/tegnlex, får en god opplevelse og får et godt utbytte av å bruke dem.

Da søknaden ble formulert, var bruken av internett i et helt annet omfang enn i dag. Den gang var DVD et vanlig format, og det ble betraktet som nyttig å ha en DVD å levere ut blant annet til barnehager og skoler. Bruken av internett har endret seg, og det er blitt vanlig å være «online» det meste av døgnet. Planen om å lage en DVD ble derfor forkastet, og nettsiden www.statped.no/tegnlex er det endelige og eneste produktet.

[3] ALT: Avdeling for læringsressurser og teknologiutvikling

Kap 4. Oppsummering

Arbeidet med å lage en versjon av «Ord og uttrykk fra hørselsområdet» på tegnspråk, har vært både morsomt, spennende og utfordrende. Til tider har det også vært krevende både faglig og tidsmessig. Ingen har vært heltidsansatt i prosjektet. Det å drive prosjektet framover har utfordret alle de involverte i en hverdag som for de fleste av oss er fylt med andre oppgaver på hørselsfagfeltet. Arbeidssituasjonen har også blitt påvirket av omstillingen som Statped er inne i.

Motivasjonen har hele tiden vært å bidra til å gjøre ordlista tilgjengelig på tegnspråk. Prosjektgruppa er stolt over å ha gjennomført prosjektet og veldig tilfreds med resultatet. I ytterste konsekvens ser vi dette som et ledd i et demokratiserende prosjekt, hvor vi ønsker å bidra til å skape et inkluderende samfunn med tilgang til kunnskap for alle. Håpet er at www.statped.no/tegnlex blir et mye brukt oppslagsverk til nytte for mange.